

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA MANAGEMENTU

Kuba, destinace cestovního ruchu

Bakalářská práce

Student: Marcela Hánečková

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Václav Lednický, CSc.

Uherské Hradiště 2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Řešitel: **Marcela Hánečková**

Program: B6208 Ekonomika a management

Obor: 6501R006 Ekonomika cestovního ruchu

Téma: Cestovní ruch
Tourism

1. Úvod
2. Metodika zpracování a cíl práce
3. Teoretická východiska práce
4. Popis lokality
5. Výsledky vlastního výzkumu
6. Závěr
Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Přílohy

Odborná literatura:

HESKOVÁ, Marie a kol. Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. 226 s. ISBN 80-7168-948-3.

INDROVÁ, Jarmila a kol. Cestovní ruch (základy). 1. vyd. Praha: Oeconomia, 2007. 120s. ISBN 978-80-245-1252-5.

MALÁ, Vlasta a kol. Základy cestovního ruchu. 1. vyd. Praha: Oeconomia, 2002, 98 s. ISBN 80-245-0439-1.

Vedoucí: doc. Ing. Václav Lednický, CSc.

Datum zadání: 21. listopadu 2008
Datum odevzdání: 7. května 2009

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem pramenů, které uvádím v příloženém seznamu literatury.

Datum odevzdání práce: 7. května 2009

.....

Marcela Hánečková

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu doc. Ing. Václavovi Lednickému, CSc. za odborné vedení, cenné rady a čas, který mi věnoval v průběhu psaní této práce.

OBSAH

ÚVOD.....	- 6 -
1. METODICKÝ POSTUP ZPRACOVÁNÍ	- 7 -
2. TEORIE CESTOVNÍHO RUCHU	- 9 -
2.1 Pojem cestovní ruch a jeho vliv.....	- 9 -
2.2 Základní dělení cestovního ruchu	- 10 -
2.3 Formy cestovního ruchu.....	- 11 -
2.4 Druhy cestovního ruchu	- 13 -
2.5 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu	- 14 -
2.6 Služby cestovního ruchu	- 16 -
2.7 Materiálně technická základna cestovního ruchu.....	- 17 -
2.8 Mezinárodní organizace cestovního ruchu.....	- 18 -
3. CHARAKTERISTIKA KUBY	- 20 -
3.1 Fyzicko - geografické poměry.....	- 20 -
3.2 Demograficko - ekonomické poměry	- 22 -
3.3 Historie.....	- 25 -
3.5 Cestovní ruch.....	- 29 -
3.6 Vztahy ČR a Kuby.....	- 35 -
4. HLAVNÍ MĚSTO HAVANA.....	- 37 -
4.1 Základní údaje	- 37 -
4.2 Hlavní pamětihodnosti	- 38 -
4.3 Místní doprava v Havaně	- 40 -
4.4 Možnosti dopravy do Havany	- 41 -
4.5 SWOT analýza cestovního ruchu Havany	- 42 -
5. ZÁVĚR.....	- 47 -
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	
SEZNAM ZKRATEK	
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
SEZNAM PŘÍLOH	

ÚVOD

Cestovní ruch je v dnešní době důležitou součástí ekonomiky i hospodářství téměř každého státu, regionu či města a je považován za odvětví budoucnosti. Svou existencí a působením ovlivňuje zaměstnanost, platební bilanci a socioekonomický rozvoj dané lokality. Podílí se na tvorbě hrubého domácího produktu, má vliv na příjmy místních rozpočtů a produkci devizových prostředků. Díky těmto pozitivům se rozvoji cestovního ruchu věnuje velká pozornost a nemalé finanční prostředky. Velký důraz se klade i na stimulaci trvale udržitelného rozvoje, aby nedocházelo k extrémním výkyvům z důvodů reakce cestovního ruchu na ekonomické problémy, na zvýšení nebezpečnosti a ztrátu jistoty a na ohrožení životního prostředí.

V posledním půlstoletí význam cestovního ruchu silně vzrostl nejen u nás, ale takřka v celém světě. Na aktivitách s ním spojených se každoročně podílí větší část světové populace a pro většinu zemí se stal jedním z nejdynamičtějších, nejefektivnějších a nejrychleji rostoucích sektorů ekonomiky. Tyto skutečnosti vedly mimojiné i k prosazování nových turistických destinací v Asii, Severní Africe, Latinské Americe a v Karibiku. V oblasti Karibského moře je zvláště zajímavý vývoj cestovního ruchu na Kubě, který je velmi ovlivněn napjatými vztahy s USA a rozpadem Sovětského svazu.

Kuba je sama o sobě velmi pozoruhodná destinace a zajisté má turistům co nabídnout. Láká nejen přírodními a kulturními krásami, ale i odlišným způsobem života a jiným myšlením. Je zemí oslavovanou, proklínanou, vytouženou, milovanou i nenáviděnou. Je ostrovem svobody i žalářem strachu. Nejen tato fakta, ale i vlastní vzpomínky a zážitky mě vedly k popisu právě této destinace.

1. METODICKÝ POSTUP ZPRACOVÁNÍ

Bakalářská práce je rozdělena do tří hlavních okruhů. První z těchto okruhů, označený jako kapitola 2, tvoří teoretický rámec celé práce. Uvádím zde základní fakta a obecnou teorii, do které zahrnuji rozdělení na formy, druhy a dělení na cestovní ruch (dále jen CR) světový, mezinárodní a městský. Dále popisuji předpoklady rozvoje cestovního ruchu a specifika jeho služeb.

V následující kapitole charakterizuji Kubu jak z hlediska fyzicko-geografického tak z ekonomicko-demografického. Zabývám se tedy přírodními poměry, hospodářstvím, systémem měny a stručně historií, jejíž část vedla k současnému politickému zřízení, které má přímý i nepřímý vliv na cestovní ruch .

Poslední kapitola je věnována hlavnímu městu Havaně, které je ve světě známé nejen pobytem Ernesta Hemingwaye a historickými památkami, ale také díky rychlému chátrání zdejší architektury. Prostřednictvím SWOT analýzy se snažím identifikovat a popsat přednosti a nedostatky, které podporují či brzdí rozvoj tohoto města.

Pro tvorbu velké části práce a splnění jejich cílů jsem zvolila metodu deskripce. Jde o tradiční metodu, která na základě vstupních dat popisuje objekt, jev nebo proces. V určitých případech využívám i metodu komparace, která je založena na srovnání, porovnání několika jevů za účelem získání jejich společných nebo odlišných znaků.

Pro rozbor tendencí CR v Havaně jsem zvolila již zmiňovanou metodu založenou na SWOT analýze. Tato analýza spočívá v rozboru a hodnocení současného stavu objektu, který bývá označen jako vnitřní prostředí a současné situace jeho okolí, což je prostředí vnější. Ve vnitřním prostředí hledá a klasifikuje silné a slabé stránky. Ve vnějším prostředí hledá a klasifikuje příležitosti a hrozby. S pomocí této analýzy je možné komplexně vyhodnotit fungování objektu, nalézt problémy nebo nové možnosti růstu. Nejčastěji je součástí strategického, dlouhodobého plánování společnosti, která maximalizuje přednosti a příležitosti a minimalizuje své nedostatky a hrozby.

Při psaní bakalářské práce vycházím především ze studia odborné literatury. Potřebné informace doplňuji z časopisů, novinových článků, cestopisů a příruček pro cestovatele. Čerpám i z informací poskytnutých Ministerstvem zahraničních věcí České republiky.

Cílem mé práce je základní popis a přiblížení Kuby jako státu pro cestovatele, analýza a zamyšlení se nad stavem a tendencemi cestovního ruchu v zemi, obzvláště v hlavním městě Havaně. V rámci celé práce se pokouším i o přiblížení specifik, která jsou pro tuto zemi typická, ale v celosvětovém měřítku ojedinělá.

2. TEORIE CESTOVNÍHO RUCHU

2.1 Pojem cestovní ruch a jeho vliv

Cestovní ruch (angl. tourism) je činnost osoby spočívající v cestování na přechodnou dobu do místa, které není jejím trvalým bydlištěm, a to za jiným účelem, než je vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě. Přechodnou dobou se v případě domácího cestovního ruchu považuje nejvýše 6 měsíců a v případě zahraničního nejvýše 1 rok.

Cestovní ruch svým působením proniká do mnoha sektorů lidské společnosti, které ovlivňuje přímo (ubytovací a stravovací zařízení, cestovní kanceláře a agentury, dopravu, pojišťovnictví, lázeňství a další) i zprostředkovaně (stavební a oděvní průmysl, výrobu potravin, dopravních prostředků a pohonných hmot, kulturu, vzdělání a jiné). Nepopíratelný vliv má i na oblast ekonomiky, ekologie a životní úrovně lidí. Důkazem tohoto tvrzení je podíl na tvorbě HDP, na vytváření nových pracovních míst a podnikatelských příležitostí, na snižování nezaměstnanosti, na rozvoji kulturního a sociálního prostředí a na změnách způsobu trávení volného času. Lze tedy odvodit, že cestovní ruch plní ve společnosti funkci ekonomickou, rekreačně-zdravotní, kulturně-poznávací, informační i výchovnou.

Měřítkem pro ekonomickou úspěšnost zpravidla bývá saldo cestovního ruchu, které vyjadřuje rozdíl mezi příjmy a výdaji v zahraničním CR. Rozdíl obou stran platební bilance tvoří aktivní, pasivní nebo vyrovnané saldo.¹

Kuba je výborným příkladem vlivu cestovního ruchu na ekonomiku a na příjmy státní pokladny. Po roce 1990, v důsledku ekonomické krize způsobené rozpadem socialistických trhů, se i ostrovní politika začala orientovat na rozvoj místního cestovního ruchu. Umožnila zahraničním společnostem vytvářet na ostrově ubytovací kapacity, které se k roku 2008 znásobily přibližně třiapůlkrát. Příliv finančních prostředků do státní pokladny na sebe nenechal dlouho čekat a vzrostl z 240 milionů dolarů přibližně na dvě miliardy, což

¹ HOLEČEK, Milan a kol. Zeměpis cestovního ruchu: učebnice pro hotelové a jiné střední školy: příručka pro průvodce cestovního ruchu. 1. vyd. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 1999. s 15.

představuje nárůst o 830 procent. I přes tento velký vývoj cestovního ruchu patří Kuba ve srovnání s ostatními karibskými zeměmi mezi rozvojové turistické státy.

2.2 Základní dělení cestovního ruchu

2.2.1 Světový cestovní ruch

Zahrnuje veškerý CR, který je ve světě realizován, představuje tedy souhrn domácího i zahraničního CR² všech států světa.

2.2.2 Mezinárodní cestovní ruch

Představuje součet příjezdového CR všech zemí světa. Lze konstatovat, že příjmy z mezinárodního CR se pravidelně zvyšují, i když v některých obdobích se projevují určité výkyvy způsobené hlavně ekonomickými a politickými vlivy.

Teorie i praxe soustředila svou pozornost na mezinárodní cestovní ruch až po skončení druhé světové války. V části západní Evropy se navázalo na předválečné formy CR, avšak ve značně změněné situaci, vlivem válkou zničené ekonomiky a odlivem zámožných návštěvníků. V roce 1950 bylo zaznamenáno v mezinárodním CR 25 milionů účastníků, počátkem 90. let 300 milionů a v roce 2004 představoval počet účastníků 760 milionů. S rostoucím počtem turistů se zvyšovaly i příjmy a to z 2,1 mld. USD v roce 1950 na 682 mld. USD v roce 2005.

Rozložení mezinárodního CR je ve světovém měřítku nerovnoměrné. Dominantní postavení zaujímá Evropa, která na sebe v roce 2004 vážala přibližně 54% mezinárodních příjezdů. Na dalších předních pozicích se umístil region Asie a Pacifik a region Amerika.

Tabulka č. 1, část 1.: Nejnavštěvovanější země světa v roce 2006

Pořadí	Země	Počet turistů
1.	Francie	79,1 mil.
2.	Španělsko	58,5 mil.
3.	USA	51,1 mil.
4.	Čína	49,6 mil.
5.	Itálie	41,1 mil.
6.	Velká Británie	30,7 mil.

² Pojmy domácí a zahraniční CR viz. kapitola 2.4 Druhy CR.

Tabulka č. 1, část 2.: Nejnavštěvovanější země světa v roce 2006

Pořadí	Země	Počet turistů
7.	Německo	23,6 mil.
8.	Mexiko	21,4 mil.
9.	Rakousko	20,3 mil.
10.	Rusko	20,2 mil.
....	ČR	6,4 mil.

Zdroj: Ekuroskop.cz.

2.2.3 Národní cestovní ruch

Jde o CR, který je realizovaný obyvateli daného státu. Zahrnuje tedy CR domácí a výjezdový.

2.2.4 Městský cestovní ruch

Nejčastěji bývá koncentrován okolo známých památek, které zahrnují městské památkové rezervace a historická centra. Účastníci bývají motivováni návštěvou těchto atraktivit a širokou nabídkou služeb.

2.3 Formy cestovního ruchu

Při členění na jednotlivé formy zkoumáme hlavně motivy účasti lidí na cestovním ruchu³, přičemž motivace představuje souhrn vnitřních i vnějších podnětů na člověka. Podle tohoto kritéria rozlišujeme:

- Rekreační cestovní ruch – hlavním účelem je zlepšení fyzické i duševní kondice a to pasivní i aktivní formou. Motivem je především rekreace a odpočinek.
- Kulturně-poznávací CR – pojí se se všemi kulturními oblastmi, ať jde o architekturu a historické památky, prohlídky muzeí a galerií, tak i účast na divadelních představeních, festivalech atd. Motivem je získání určitých kulturních zážitků a rozšíření poznatků.

³ Dělení CR na formy a druhy a jejich terminologii jsem převzala z knihy: DROBNÁ, Daniela; MORÁVKOVÁ, Eva. Cestovní ruch pro střední školy a veřejnost. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2004. 205 s., jiná literatura se může v označování a dělení lišit.

- Sportovně-turistický CR – jde o pobyty se sportovní náplní jakou je např. cykloturistika, pěší, horská a vodní turistika. Dále bývají do této kategorie zařazovány samotné cesty za sportovní událostí (olympijské hry, závody Formule 1). Podle typu provozovaného sportu se liší požadavky na ubytování a stravování.
- Zdravotně-orientovaný CR – jde převážně o cesty do lázní nebo center rekreace za účelem zlepšení zdravotního stavu. Fenoménem posledního desetiletí je i cestování za operacemi (hlavně plastickými) prováděnými v cílové zemi a to hlavně z důvodů vynaložení menších finančních prostředků nebo lepší úrovně zdravotní péče.
- Přírodní CR – zahrnuje pobyt a poznávání přírody, především jako nenarušeného celku.
- Venkovský CR – jedná se o pobyt na venkově, převážně v menších skupinách osob, což představuje určitou alternativu k masové turistice. Venkovský CR může mít formu agroturistiky nebo ekoagroturistiky.
- Vzdělávací CR – hlavní motivací cestování je získání nových znalostí či dovedností.
- Kongresový CR – motivem k účasti je zájem odborníků v určitém oboru setkat se se svými kolegy, získat nové informace a vyměnit si zkušenosti.⁴

Uvedený výčet forem cestovního ruchu není úplný a to z důvodů jejich velkého množství. Mezi další formy patří například cestovní ruch religiózní, etnický, kosmický, nákupní, sexuální, vojenský, mototuristický, lovecký a další. Jednotlivé formy se v praxi většinou nevyskytují striktně oddělené. Obvykle se vzájemně prolínají a doplňují.

Členění na formy nepředstavuje skutečně pojmovou klasifikaci, ale tvoří pouze obchodní, pracovní nebo propagační označení, a proto se také neustále vyvíjí v souvislosti s novými specifickými potřebami⁵.

⁴ DROBNÁ, Daniela; MORÁVKOVÁ, Eva. Cestovní ruch pro střední školy a veřejnost. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2004. s. 20.

⁵ PETRŮ, Zdenka. Základy ekonomiky cestovního ruchu. 2., upravené vyd. Praha : Idea servis, 2007. s. 30.

2.4 Druhy cestovního ruchu

Hlavním hlediskem při tomto členění je způsob, kterým dochází k realizaci cestovního ruchu a základními druhy tedy jsou:

- CR z hlediska území, na kterém probíhá – jde o nejzákladnější a nejdůležitější členění, v tomto případě dále rozlišujeme:
 - Domácí CR – jedná se o cesty obyvatelstva, které jsou uskutečňovány jen na území jejich státu, nedochází k překračování státních hranic. Tento CR tvoří asi 80-ti procentní podíl na CR světa. Bývá realizován formou krátkodobých výletů nebo dlouhodobějšími zájezdy a pobyty a to nejčastěji v době čerpání dovolené.
 - Zahraniční CR – jeho účastníci vždy překračují státní hranice a opouští území svého státu. Tento CR se podílí na CR světa přibližně 20%. Zahraniční CR můžeme dále dělit na výjezdový (pasivní, outgoing), kdy občané dané země vyjíždí do zahraničí, příjezdový (aktivní, incoming), kdy zahraniční návštěvníci přijíždí do dané země a tranzitní, který zahrnuje průjezdy účastníků CR přes území určitého státu za účelem dosažení cíle své cesty ve státě jiném.
- CR podle vlivu na platební bilanci státu:
 - Aktivní CR – má návaznost na výše zmíněný příjezdový CR, neboť obyvatelé jiných států přijíždějící do určité země představují příliv finančních prostředků do platební bilance cílového státu.
 - Pasivní CR – souvisí s výjezdovým CR, při němž obyvatelé vyjíždějící z vlastního státu představují odliv finančních prostředků za účelem nákupu zboží a služeb v jiné zemi.
- CR podle délky pobytu:
 - Krátkodobý – představuje většinou pobyt do délky tří přenocování.
 - Dlouhodobý – zahrnuje dobu, která je delší než tři přenocování avšak kratší než 6 měsíců u domácího CR a 1 rok u zahraničního CR.
- CR podle způsobu zabezpečení cesty a pobytu:
 - Organizovaný CR – účastník CR si kupuje předem připravený soubor služeb, tj. zájezd, který zahrnuje cesty i program zajištěný cestovní kanceláří či jiným podnikatelským subjektem. Není to pravidlem, ale často na sebe organizovaný CR váže masovost.

- Neorganizovaný CR – účastník CR si soubor služeb a program zajišťuje zcela sám nebo s částečným využitím služeb zprostředkovatelů.
- CR podle příslušnosti účastníků ke skupině:
 - Individuální CR – zahrnuje cesty samotného jedince nebo s účastí jeho rodinných příslušníků
 - Skupinový CR – zahrnuje cesty účastníků, kteří se znají a pojí je spolu specifické vazby, zpravidla jde o kolektiv zaměstnanců, studentů atd.
- CR podle způsobu financování – u tohoto druhu CR především rozlišujeme z jakých zdrojů je cestování a případný pobyt financován.
 - Komerční (volný) CR – všechny výdaje a náklady jsou hrazeny z vlastních zdrojů účastníka
 - Sociální (vázaný) CR – část výdajů a nákladů je hrazena organizací, jejíž podmínky pro příspěvek byly splněny (např. zdravotní pojišťovna požaduje doporučení lékaře). Tento druh CR je projevem určité sociální politiky společnosti.
- CR podle dopadu na životní prostředí:
 - Měkký CR – při realizaci CR dochází k minimálním zásahům a narušování přírody a jejího prostředí, využívají se původní obydlí, realizuje se tradiční způsob života.
 - Tvrdý CR – dochází k maximálnímu využívání místních zdrojů bez ohledu na přirozené prostředí, v kterém dochází k výrazným změnám původního charakteru. Často souvisí s masovým turismem, s nedostatkem času a s využíváním rychlých dopravních prostředků.

2.5 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu

Předpoklady (podmínky, faktory) jsou takové jevy, které ovlivňují existenci a rozvoj cestovního ruchu v dané oblasti nebo středisku. V základu členíme předpoklady na lokalizační, selektivní a realizační. Podrobnější členění se může v různých literaturách lišit, zde uvádím členění podle RNDr. Petera Mariota, CSc.

2.5.1 Lokalizační předpoklady CR

Tyto předpoklady umožňují umístění cestovního ruchu do určitého místa, oblasti či lokality. Jejich příznivé hodnoty určují základy rozvoje CR. Dělí se na předpoklady přírodní a kulturní.

První ze zmiňovaných souvisí s přirozeným prostředím Země, které je výsledkem dlouhodobého působení různých přírodních činitelů. Existence více než jednoho z těchto činitelů v daném místě, se stala základem pro vytvoření nejvýznamnějších oblastí CR. Mezi nejdůležitější přírodní předpoklady se řadí povrch (z hlediska CR je nejvyhledávanější území s větší členitostí), podnebí (velmi příznivé podmínky má subtropický pás), vodstvo (umožňující koupání a vodní sporty), fauna a flóra.

Kulturní předpoklady vyplývají z lidské existence, z tvořivé činnosti člověka a z historického vývoje území. Jedná se především o galerie, muzea, architektonické památky, archeologické lokality, významné parky a další.

2.5.2 Selektivní předpoklady CR

Selektivní předpoklady ztvárňují způsobilost dané lokality a jejích obyvatel podílet se aktivně i pasivně na CR, což znamená přijímat i stávat se účastníky CR. Nejčastěji se člení na předpoklady objektivní a subjektivní.

Objektivní předpoklady zahrnují faktory jako jsou politická a bezpečnostní stabilita oblasti, ekonomická a životní úroveň obyvatel, stav životního prostředí apod. Na základě tohoto tvrzení lze vyvodit, že stranou cestovního ruchu stojí nejchudší země (např. Somálsko), země zmítané občanskou válkou a náboženským extrémismem (např. Kongo) a také území s narušeným životním prostředím.

Subjektivní předpoklady zahrnují faktory, které jsou blíže spojené s člověkem jako osobností. Účast na CR závisí kupříkladu na příslušnosti k sociální a profesní skupině, na rodinných poměrech, na množství volného času a na psychologických faktorech, kterými mohou být módnost destinace, vliv reklamy nebo znalost jazyků. Nejčastějšími účastníky CR jsou příslušníci nejvyspělejších států s vysokou životní úrovní.

2.5.3 Realizační předpoklady CR

Tyto předpoklady plní nároky účastníků CR v oblastech s příznivými lokalizačními podmínkami. Dělí se na dopravní a materiálně-technické.

Dopravní předpoklady zahrnují kvalitu a hustotu dopravních sítí, snadnou dostupnost a časovou dosažitelnost.

Materiálně-technické předpoklady vyjadřují existenci ubytovacích, stravovacích, sportovních a dalších zařízení. Důležitým faktorem je i kapacita těchto zařízení a kvalita poskytovaných služeb.

2.6 Služby cestovního ruchu

Služba je ekonomická činnost nehmotné povahy, která je poskytována ekonomickou jednotkou, obvykle prostřednictvím placených zaměstnanců. Služby jako takové mají své obecné charakteristiky, které určují jejich povahu. Mezi tyto charakteristiky patří:

- Nehmotnost služeb – služby mají nehmotnou povahu, nemají tedy chuť, tvar, obal. Nelze je před koupí prohlédnout a vyzkoušet. Při nákupu zákazník nezíská směnou za své peníze žádné vlastnictví.
- Nestálost služeb – realizace a kvalita služeb závisí na momentální situaci a na konkrétních lidech. Služby se mohou flexibilně proměňovat.
- Neoddělitelnost služeb – služba je nabízena v určitém prostoru, je spjata s místem, kde se vyskytují předpoklady cestovního ruchu a spotřebitel jde za těmito atraktivitami, dále je spjata s časem a osobou, která tyto služby zajišťuje.
- Neskladnost služeb – služby nemohou být skladovány, uchovávány, nedají se odložit. Pokud nejsou služby spotřebovány v době, kdy jsou k dispozici, jejich výkon je ztracen.

Služby cestovního ruchu mají další specifické znaky, kterými se odlišují. Mezi tyto znaky řadíme:

- Komplexnost služeb. Služby v CR vystupují často jako komplex několika služeb, které jsou v určitém vztahu, aby byly schopny uspokojit potřeby účastníků CR. Například potřeba ubytování a s ní spojená potřeba stravování v daném místě.
- Služby jsou realizovány obvykle jako osobní, týkají se člověka bezprostředně na rozdíl od věcných služeb, které souvisí s konkrétními movitými či nemovitými věcmi (např. opravy, údržba).

- Spotřeba služeb CR je často podmíněna jejich včasným zabezpečením a působením objektivních vnějších činitelů (počasí, sněhová pokrývka).

2.6.1 Členění služeb cestovního ruchu

Služby je možno členit z několika hledisek. Podle vztahu k uspokojování potřeb účastníků jsou děleny na základní (hlavní) a doplňkové (komplementární, vedlejší), podle způsobu zajištění na předem rezervované a nerezervované, podle způsobu placení na placené a neplacené. Placené služby jsou hrazeny z individuálních příjmů obyvatelstva, neplacené přímo z příjmů společnosti, organizace, firmy apod. Z prostorového hlediska se služby člení na služby poskytované v místě trvalého bydliště, v místě rekreace a během přepravy do místa rekreace.

Hlavní služby jsou ty, které jsou nezbytné pro zajištění účasti na cestovním ruchu, zabezpečují uspokojování základních potřeb účastníků. Řadíme sem služby přepravní, stravovací a ubytovací služby. Úhrada těchto služeb tvoří největší část cestovních výdajů.

Doplňkové služby jsou všechny další služby, které jsou účastníky CR požadovány jak v průběhu přepravy, tak hlavně v místech CR. Umožňují realizovat plánovaný program, získat co nejvíce poznatků, kulturní a společenské vyžití. Do těchto služeb bývají zahrnovány průvodcovské služby, služby turistických informačních center, směnárny, půjčoven sportovních potřeb a další.

2.7 Materiálně technická základna cestovního ruchu

Materiálně technickou základnou (MTZ) rozumíme prostředky pro zabezpečení služeb, které uspokojují potřeby účastníků CR. Mezi tyto prostředky zahrnujeme:

- Budovy a stavby (ubytovací, stravovací, sportovní zařízení, parkoviště a jiné).
- Stroje a zařízení (energetická, hnací a technologická zařízení).
- Dopravní prostředky.
- Předměty postupné spotřeby (předměty a inventář k zabezpečení zejména realizačních funkcí v CR).⁶

⁶ PETRŮ, Zdenka. Základy ekonomiky cestovního ruchu. 2., upravené vyd. Praha : Idea servis, 2007, s. 36, 37.

CR je propojen a závislý na službách z mnoha odvětví, a proto rozlišujeme:

- Vlastní MTZ, což je základna vybudovaná přímo pro CR, umístěná obvykle podle jeho potřeb. Tato základna je svým rozsahem a úrovní závislá na ekonomických výsledcích CR. Jde o základnu v užším slova smyslu.
- MTZ využívaná pro CR, zahrnuje zařízení, která byla původně určena k jinému účelu, ale jsou často využívána i účastníky CR. Potřeby CR nejsou pro tuto základnu prvořadé. Jde o základnu v širším slova smyslu.

2.7.1 Zařízení tvořící MTZ

Zařízení tvořící MTZ můžeme rozdělit z hlediska významu na základní a doplňková, avšak toto rozdělení nelze brát za striktní, může docházet k prolínání.

- Základní zařízení - podmiňují realizaci CR. Jedná se o zařízení ubytovací, stravovací a dopravní.
- Doplňková zařízení – umožňují poskytovat komplexně služby CR a působí na optimální využívání rekreačního prostoru i na zvyšování efektivnosti poskytovaných služeb. Jedná se o všeobecně prospěšná a speciální zařízení (např. kongresové haly).

2.8 Mezinárodní organizace cestovního ruchu

Hlavním cílem těchto organizací je rozvoj mezinárodního CR, sjednocování předpisů a ustanovení, výměna informací a zkušeností. Rozlišují se organizace vládní a mimovládní. Vládní organizace vznikly na základě mezinárodního veřejného práva a jejich členy jsou vlády nebo státy. Mimovládní organizace vznikly na základě mezinárodního práva soukromého a jejich členy tvoří fyzické nebo právnické osoby.

2.8.1 Vládní mezinárodní organizace CR

- Světová organizace cestovního ruchu – World Tourism Organization (WTO). Tato organizace byla založena v roce 1974, sídlí v Madridu a nyní sdružuje 150 řádných členů. Jejím nejvyšším orgánem je valné shromáždění, které se schází každé dva roky. Hlavním cílem je všestranná podpora rozvoje cestovního ruchu, jak mezinárodního,

tak domácího, a to nejen jako prostředku pro hospodářský rozvoj zemí, ale i jako prostředku vzájemného poznávání národů a upevňování světového míru.⁷

2.8.2 Mimovládní mezinárodní organizace CR

- Mezinárodní sdružení vědeckých pracovníků v cestovním ruchu – AIEST. Organizace vznikla v roce 1949 a má sídlo v Bernu. Sdružuje odborníky na CR z vysokých škol, vědeckých pracovišť a z národních orgánů CR.
- Mezinárodní akademie cestovního ruchu – IAT. Zaměřuje se na rozvoj a výzkum kulturních a humanitních stránek CR.
- Konfederace organizací cestovního ruchu Latinské Ameriky – COTAL.
- Mezinárodní svaz národních asociací majitelů hotelů, restaurací a kaváren – HoReCa. Svaz založen na ochranu a podporu majitelů hotelů a restaurací.

⁷ PETRŮ, Zdenka. Základy ekonomiky cestovního ruchu. 2., upravené vyd. Praha : Idea servis, 2007. s. 103.

3. CHARAKTERISTIKA KUBY

3.1 Fyzicko - geografické poměry

Kuba je ostrovní stát nacházející se v Karibské oblasti v souostroví Velké Antily. Celková rozloha⁸ činí 110 861 km². Zemědělsky obdělávaná půda tvoří 29%, louky a pastviny 23%, lesy 17% a 31% připadá na zbytek rozlohy. Kuba je tvořena hlavním ostrovem totožného názvu, menším ostrovem Isla de la Juventud (Ostrov Mládeže) a spoustou malých ostrůvků, z nichž stojí za zmínku Cayo Coco a Cayo Largo. Hlavní ostrov se táhne od nejzápadnějšího bodu, mysu San Antonio, k nejvýchodnějšímu mysu Punta de Maisí v délce přibližně 1 275 km a v nejširších místech dosahuje 190 km. Na severu je Kuba omývána Atlantským oceánem, na jihu Karibským mořem a celková délka jejího pobřeží činí 3 735 km.

3.1.1 Povrch

Geologicky náleží Kuba k severoamerickému kontinentu, k vrásovému systému Kordiller. Povrch, zejména ve střední části ostrova, zaujímá mírně zvlněná nížinná rovina, která přechází v pahorkatinu až ve vrchovinu. Nížiny jsou tvořeny zejména jurským křídovým vápencem a tudíž na západě a ve středu ostrova můžeme nalézt vápencové krasové oblasti. Pro západní část, převážně pro kraj Valle de Viñales, jsou charakteristické skalní útvary, zvané mogoty, které vznikly silnou krasovou erozí v souvislých vápencových vrstvách. Významným pohořím je Sierra Maestra na jihovýchodě, které je nejrozsáhlejším horským masivem, s nejvyšším vrcholem celého ostrova Pico Turquino (1 974 metrů nad mořem).

Řeky na Kubě jsou vzhledem ke tvaru ostrova poměrně krátké a jejich hladina kolísá v závislosti na období dešťů. Nejdelším tokem je řeka Cauto dlouhá 370 km.

3.1.2 Podnebí

Kuba leží v subtropickém podnebném pásu bez větších rozdílů teplot mezi jednotlivými ročními obdobími. Po celý rok je pod vlivem východních a severovýchodních pasátů, které mohou nejčastěji v období dešťů (duben – listopad) nabývat síly hurikánů.

⁸ Údaj převzat z knihy ŠÁRA, Pavel; KOŠNÁŘ, Marek. Lexikon zemí světa. 2. vyd. Praha : Kartografie, 2002., s. 166. Různé literatury se v údaji o rozloze mohou mírně lišit.

Nejvíce srážek se vyskytuje na severu a severovýchodě země, vnitrozemí a zbylé oblasti jsou sušší. Roční srážkový úhrn v Havaně činí přibližně 1 224 mm. Průměrná celoroční teplota se pohybuje okolo 25 °C. Kromě horských planin je obecně východní Kuba teplejší než západní, což ilustruje i vývoj teplot uvedený v tabulce č. 1 a 2. Teplota mořské vody u pobřeží zpravidla neklesá pod 22 °C a tím vytváří výhodné podmínky pro růst a život korálů.

Tabulka č. 2: Vývoj teplot na východě Kuby v městě Santiago de Cuba

Měsíc	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Průměrná teplota (°C)	24	24	25	26	26	27	28	28	28	27	26	25
Max. teplota (°C)	28	28	29	28	29	30	31	31	31	30	29	28
Min. teplota (°C)	21	21	22	23	23	24	25	25	24	24	23	22
Deštivé dny	1	2	0	0	1	3	2	1	3	1	0	0

Tabulka č. 3: Vývoj teplot na západě Kuby v městě Pinar del Rio

Měsíc	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Průměrná teplota (°C)	21	23	23	25	26	27	26	26	25	26	22	20
Max. teplota (°C)	27	29	29	31	32	32	32	32	31	30	27	27
Min. teplota (°C)	16	18	17	20	22	23	22	23	23	23	17	17
Deštivé dny	5	4	3	3	6	7	8	4	3	11	0	0

Zdroj informací: Cuba weather.org.

3.1.3 Flóra a fauna

Rostlinná a živočišná říše je velmi rozmanitá a zahrnuje spoustu endemických druhů. Na Kubě roste celkem 85 druhů palem, z nichž je nejčastější palma královská (palma real), která dorůstá výšky až 40 metrů, je chráněnou rostlinou a stala se součástí státního emblému. Nejzajímavější je endemická palma *Colpothrinax wrightii* a kubánská borovice. Dále jsou zde příznivé podmínky pro růst orchidejí, tilansií, bromélií a begónií. Národní květinou je bílá, intenzivně vonící mariposa, která dostala název podle svého vzhledu, kterým připomíná motýla. Běžnými rostlinami ostrova jsou kokosové palmy, banánovníky, ananasy, manga, anony (láhevniky), batáty a manioky. Celkem bylo na Kubě napočítáno 6 300 rostlinných druhů, z nichž je 51% původních.

K nejzajímavějším jedincům z živočišné říše patří endemický datel tocororo, který byl díky svému červenomodrobílému zbarvení peří zvolen za národního ptáka. Dalším jedinečným živočichem je hlemýžď rodu *Polymita* žijící převážně v provincii Camagüey, který zaujme svou výrazně zbarvenou ulitou. O jejich unikátnosti svědčí i zákon z roku 1943,

který zakazuje vývoz těchto jedinců bez povolení pro vědecké účely. Výčet dalších živočichů by byl velmi obsáhlý, proto uvádím jen některé. Žijí zde např. netopýři, leguáni, gekoni, mořské želvy (kareta obrovská, obecná), krokodýli, kapustňáci a ryby, z kterých je nejzajímavější prehistorický druh Manjuarí.

3.2 Demograficko - ekonomické poměry

3.2.1 Obyvatelstvo

K 31.12. 2007 činil celkový počet obyvatel 11 236 790, z toho bylo 5 629 349 mužů. 51% lidí žijících na Kubě se označilo za mulaty, 37% za bělochy, 11% za černochoy a 1% za Asiaty. Průměrná délka života byla vypočtena na 77 let a průměrný věk obyvatelstva na 37,44 let. Celková hustota osídlení dosahovala úrovně 102,3 obyvatel na km² a nejvíce zalidněnými oblastmi byla města, v kterých celkem žilo až 75% obyvatel.

3.2.2 Náboženství

Z hlediska náboženství tvoří zhruba 57% populace ateisté, katolíků je 39,5% a protestantů 2,5%.

Poměrně rozšířená jsou i africká náboženství, která však nejsou státem institucionalizovaná jako církve. Mezi tato náboženství patří i santeria, která je Kubánci označovaná jako Regla de Ocha. Santería vznikla na základech náboženství otroků, kteří byli od 16. století přiváženi na Kubu z Afriky. Jejich víra se zde smísila s prvky katolíků a tak vznikl jakýsi mix, který se později rozšířil i na ostatní místa Karibiku a Spojených států. Obě dvě náboženství vyznávají boha nebo bohy, kterým vděčí za vznik světa. Zatímco však katolíci mají své svaté, vyznavači santerie mají oríše. Každý orishá vládne jiné oblasti lidského života a má své oblíbené číslo, pokrm, tanec i barvu. Je velmi podobný obyčejným lidem z masa a krve, má stejné slabosti, pocity, reakce, materiální potřeby a chování. Na základě těchto vlastností bývají vybírány obětní dary při různých ceremoniích a obřadech. Nejčastěji to bývají kozy, kuřata a ptáci. Za nejvzácnější část jejich těla je považována krev. Každý vyznavač santerie má doma malý oltář, na který dává jednou týdně čerstvé květiny, zapaluje svíčky a mluví se svými orishá. Nejznámějším orishá je Obatalá, který je považován za otce všech lidí, představuje rozum, spravedlnost, mravnost a čistotu a bývá vždy

zobrazován v bílém. Také vyznavači santeríe chodí nejčastěji oblečení v bílém a přitahují tak pozornost stovek turistů.

3.2.3 Správní náležitosti

Originální název Kuby je Republica de Cuba a státním zřízením je, jak vyplývá z názvu, republika. Hlavním městem je Havana, v které žije přes dva miliony obyvatel. Politické principy jsou založeny na socialistické ideologii. Nejvyšším orgánem státní moci je Národní shromáždění lidové moci (parlament) a výkonným a správním orgánem je Rada ministrů (vláda). Stát se řídí Ústavou Kubánské republiky, schválenou 24. února 1976 a upravenou v červenci 1992. V současnosti je jedinou legálně působící politickou stranou Komunistická strana Kuby. Úřední tiskový orgán této strany se nazývá Gramma, což je původní název lodi s níž v roce 1956 přistála u břehů ostrova skupina povstalců. V únoru 2008 se ze zdravotních důvodů vzdal Fidel Castro prezidentské funkce a prezidentem se stal jeho o šest let mladší bratr Raúl Castro.

Administrativně se Kuba člení na 14 provincií, 169 okresů a jedno speciálně spravované území Isla de la Juventud.

Obrázek č. 1: Provincie na Kubě

Zdroj: Kuba : Wikipedie, otevřená encyklopedie.

Seznam provincií, číslování koresponduje s obrázkem:

1. Isla de la Juventud	6. Cienfuegos	11. Las Tunas
2. Pinar del Río	7. Villa Clara	12. Granma
3. La Habana	8. Sancti Spiritus	13. Holguín
4. Ciudad de La Habana	9. Ciego de Ávila	14. Santiago de Cuba
5. Matanzas	10. Camagüey	15. Guantánamo

3.2.4 Měna

Velmi dlouhou dobu se na Kubě používal k platbám převážně americký dolar. Změna nastala 8.11. 2004, kdy byl stažen z oběhu a nahrazen měnou zvanou konvertibilní kubánské peso⁹, která se dá přirovnat k bývalým československým tuzexovým bonům. Tato měna je pouze ostrovním oběživem a mimo území Kuby se stává téměř bezcenným kouskem papíru. Přesto je hlavním platidlem turistů, jelikož většinu spotřebního zboží a služeb lze obdržet jen v této měně. Řadový Kubánec je tedy také odkázaný na koupi zboží v CUC, ale nemá oficiální možnost jak si je legálně vydělat, protože platy jsou vydávány v druhé měně ostrova, v národním pesu¹⁰. Nezbyvá než se spoléhat na podporu od příbuzných ze zahraničí nebo zakoupení CUC v oficiálních směnárnách či bance při kurzu 1 CUC: 24 CUP. Otázkou však zůstává kolik Kubánců si může tuhle směnu dovolit.

Druhou měnou, národním pesem, lze platit za přidělové potraviny, za určité technické výrobky kubánské produkce, za nejobyčejnější asijské oblečení a za ovoce a zeleninu na trzích. Zvláště jsou také označeny bary a restaurace, které národní peso přijímají. Tyto podniky však zůstávají pro obyčejného, neznalého turistu utajeny a jsou výsadou Kubánců.

Mimo tyto dvě měny lze ve velkých turistických oblastech použít i euro. Při placení je částka přepočítána z eura na CUC a vráceno je v CUC. Tento systém byl zaveden pro zpříjemnění a zjednodušení pobytu evropským turistům, kteří tvoří téměř polovinu osob, které do země přijíždějí. Další výhoda používání eura oproti dolaru se projeví při směně za CUC. Při výměně dolarů je totiž účtována přírážka 10%, interpretovaná jako riziko Kuby za použití embargované měny.

3.2.5 Hospodářství

Hospodářství země, které je sužováno vleklou krizí, je postaveno na zemědělské výrobě a následně na potravinářském a tabákovém průmyslu. Kubánské doutníky a rum jsou už dlouhá léta pojmem pro celý svět. Stejným pojmem zajisté bývala i cukrová třtina a ne nadarmo byla Kuba nazývána „cukřenkou světa“. Výsadní místo v exportu cukru ztratila díky politickým změnám nejen na Kubě, ale i ve světě. V posledních letech se znovu začíná obnovovat provoz v tamějších cukrovarech a dokonce v roce 2007 Kuba opět vyvezla zásilku cukru, a to do Číny.

⁹ Oficiální bankovní zkratka CUC, Kubánci nazývané peso convertible či lidově chavito.

¹⁰ Oficiální bankovní zkratka CUP, Kubánci nazývané peso cubano, peso nacional.

Tabulka č. 4: Vývoj produkce cukru

Rok	Produkce (t)
1905	1.314.071
1950	5.348.512
1985	8.124.000
1990	8.004.000
2000	4.050.000
2001	3.550.000
2002	3.600.000
2003	2.251.000
2004	2.520.000
2005	1.240.000
2006	1.200.000

Zdroj informací: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky : Encyklopedie států a území světa.

Důležitou roli v hospodářství hraje též těžební průmysl, hornictví, hutnictví a chemický průmysl. Významná je především těžba, zpracování a export niklu. V této oblasti zahrnuje Kuba, která ročně vytěží asi 70 tisíc tun niklu, 5% světové produkce. Podle odhadů by měly zásoby kubánského niklu stačit na dalších padesát let. Nikl je jedním z nejdůležitějších vývozních artiklů a vyváží se převážně přes Nizozemsko do Evropy a nově i do Číny. Dále se těží chróm, měď, sůl a v poslední době se rozvíjí i těžba ropy. Podle údajů ministerstva základního průmyslu by Kuba mohla v r. 2009, za podmínky úspěšných průzkumů nalezišť, produkovat sama přes 100 tisíc barelů ropy denně.

Obecně v roce 2007 vzrostlo kubánské hospodářství o 7,5%. Zvýšil se také počet pracovních míst ve státní správě a nezaměstnanost se snížila na 1,8%. Průměrný plat dosahoval výše 408 CUP, což v aktuální přepočtu znamenalo asi 13 EUR.

3.3 Historie

Kubánská historie je velmi obsáhlá. Datuje se již v období před Kristem, kdy docházelo k prvnímu osídlování území lovci a sběrači z Jižní Ameriky. Významným rokem v dějinách ostrova je rok 1492, kdy byla Kuba objevena Krištofem Kolumbem. Do dnešní doby se na ostrově stala spousta významných událostí jako např. španělská kolonizace,

otrokářství, první a druhý boj za nezávislost, ale pro stručnost uvedu jen ty, které se odehrály ve 20. století a tím ovlivnily současný kubánský život.

3.3.1 První polovina 20. století

Významným mezníkem pro Kubu se stal rok 1898, kdy se ostrov za pomoci USA odpoutal od španělské nadvlády. Došlo však k intervenci Spojených států, které se zpočátku snažily o připojení Kuby k Unii. Vývoj událostí byl ale jiný. Byla vyhlášena republika a 20. května 1902 byla oficiálně země předána do rukou prezidenta Estrada. USA si však kladly určité podmínky, které shrnoval Plattův dodatek k ústavě a stal se záminkou ke kontrole Kuby.

V roce 1924 se konaly na Kubě volby, které byly doprovázeny násilím a podvody. V těchto volbách vyhrála Liberální strana a k moci se dostal Gerardo Machado y Morales, který nastolil na ostrově autoritářskou diktaturu, prosadil novou ústavu a prodloužení svého volebního období. Odpor proti této vládě vyvrcholil v roce 1933 a do moci a vlády začíná zasahovat Fulgencio Batista. O pár let později se účastní voleb v nichž vítězí a v letech 1940-1944, během svého prezidentského mandátu, je vcelku oblíben. Jeho prezidentskými nástupci jsou Grau San Martín, který pokračoval radikálně v Batistových reformách a tím odradil spoustu svých stoupenců a Prío Sokarrás, jehož vláda je považována za nejzkorumpovanější v dějinách Kuby.

3.3.2 Druhá polovina 20. století

Kubánská revoluce

V roce 1952 se měly konat nové volby, v kterých měl stát Fulgencio Batista proti Grau San Martínovi. Batista se však přidal na stranu mladých důstojníků, kteří naplánovali převrat a tím se opět dostal k moci. Tvrdě potlačil opozici, zrušil většinu občanských svobod a získal vliv i v armádě, což vedlo k lidovému odporu proti jeho vládě. Později americký prezident J. F. Kennedy označil jeho vládu jako jeden z nejhorších projevů ponižování a vykořisťování občanů.

Již v počátcích Batistovy vlády se začala formovat revoluční skupina v čele s Fidelem Alejandrem Castrem Ruz, která 29. července 1953 zaútočila ve městě Santiago de Cuba na kasárna Moncada. Toto povstání však bylo potlačeno, mnoho jeho vůdců bylo zabito nebo uvězněno. Mezi uvězněnými byl i Fidel Castro, který si měl odpykat patnáctiletý trest. Před

soudem odmítl obhájce, obhajoval se sám a jeho řeč, známá výrokem „História me absolverá“, „Dějiny mě zproští viny“¹¹, se stala manifestem revolučního hnutí.

V roce 1954 byli vězňové na základě Batistovy amnestie propuštěni a odjeli do Mexika. Zde se Castro spojil s Ernestem Che Guevarou, organizoval výcvik revolucionářů, sháněl finance a plánoval další akce na osvobození Kuby. Koncem listopadu se tato skupina lidí vydala na motorové jachtě Gramna přes Mexický záliv na Kubu. 2.12.1956 přistáli na jihovýchodním pobřeží, v provincii Oriente, na pláži Playa de las Colorades, kdy svedli těžké boje s Batistovými oddíly. Přeživší revolucionáři se ukryli v těžko přístupných horách Sierra Maestra a zde se zformovala nová partizánská ozbrojená skupina, která v polovině ledna 1957 svedla svou první vítěznou bitvu. Šlo o útok na nevelkou vojenskou stanici La Plata, kterým se celá země dozvěděla, že Castro a jeho přívrženci žijí a jsou schopni boje.

Došlo k vytvoření dalších oddílů a front odboje, k různým povstáním i pokusu o atentát na Batistu. Oddíly revoluce postupně postoupili další části země a osvobozená území tvořila téměř souvislý pás v celé východní polovině Kuby. Batistovy oddíly byly izolovány ve městech.

29.12.1958 se partyzáni za pomoci místního obyvatelstva zmocnili města Santa Clara a tím se jim otevřela cesta k Havaně. Batista zhodnotil situaci za neudržitelnou a proto 1.1.1959, po formálním předání vládních pozic, uprchl se svou rodinou do Dominikánské republiky. 2.1.1959 vstoupila povstalecká vojska do Havany, obsadila postupně všechna místa ostrova a tím došlo k vítězství kubánské revoluce.

Vývoj po vítězství revoluce

Krátce po vítězství revoluce byla vytvořena nová vláda v čele s prezidentem Manuelem Urrutiou, která byla do pěti dnů uznána všemi zeměmi Latinské Ameriky, ale také Spojenými státy, Velkou Británií, Španělskem a dalšími státy. Po vstupu Fiděla Castra do aktivní politiky byl 17. května vyhlášen nový zákon o pozemkové reformě, který uzákonil znárodňování a USA jím přišla přibližně o 47% kubánské půdy, kterou vlastnila. Dále došlo k znárodnění amerických společností, cukrovarnictví a dalších hospodářských i ekonomických subjektů. V únoru 1960 podepsala Kuba obchodní smlouvu se SSSR a v květnu téhož roku navázala se Sovětským svazem oficiální diplomatické styky a začalo období masivní ekonomické a vojenské pomoci SSSR a zemí sovětského bloku. Tato pomoc

¹¹ Někdy překládáno jako „Historie mi dá zapravdu.“

je nyní odhadována ekonomy na více než 100 miliard USD, což je 4x více než poskytl Marshallův plán pro obnovu poválečné Evropy.

V roce 1961 se Castro, jako tehdejší premiér Kuby, v prvomájovém projevu veřejně přihlásil ke změně politického směru k socialismu.

Invaze v Zátocě svini¹²

17. dubna 1961 se v této zátocě, přesněji na pláži Playa Girón, vylodilo přibližně 1500 anticastrických exilových Kubánců, kteří se tak chtěli pokusit o invazi. Akce pro ně skončila neúspěchem a asi 1180 jich padlo do zajetí. Postupně byli vyměněni za potraviny a léky v hodnotě 53 milionů USD. Pro Castra se stala tato událost velmi významným vítězstvím a označil ji jako první porážku imperialismu USA na americkém kontinentě.

Embargo USA

V únoru 1962 vyhlásily Spojené státy embargo vůči Kubě, které Kubánci označují spíše jako blokádu – bloceo. Prezident Kennedy zakázal jakýkoliv dovoz z Kuby a jakoukoliv hospodářskou výměnu s touto zemí, další dodatky upravovaly i obchod třetích zemí. V průběhu let se podmínky blokády zotročovaly i uvolňovaly, ale embargo trvá dodnes.

Karibská krize

V srpnu 1962 začal Sovětský svaz s operací Anadyr, jejíž náplní bylo vybudování sovětských základů a umístění raket středního doletu na Kubě. Tento plán byl reakcí na umístění amerických raket v Turecku a Itálii. V říjnu 1962 propukla tzv. karibská krize naplno a svět se nacházel na pokraji atomové války. Spojené státy, v čele s prezidentem J. F. Kennedym, vyhlásily námořní blokádu ostrova, kontrolovaly všechny lodě plující na Kubu a ultimativně požadovaly odstranění raket. Za odstranění slibovaly zrušení blokády, garanci bezpečnosti na Kubě a později bylo vyjednáno i stažení amerických raket z Turecka. 28. října 1962 odpověděl sovětský vůdce Nikita Chruščov souhlasem se stažením útočných zbraní. Tento souhlas byl naprostým šokem pro Kubu, ale úlevou pro zbytek světa.

Další vývoj země po současnost

2. října 1965 byla založena Komunistická strana Kuby, v jejímž čele stál Fidel Castro. Ten se roku 1976 stal po smrti O. Dorticose Torrada novým prezidentem země, předsedou

¹² španělsky Bahía de los Cochinos.

vlády i vrchním velitelem armády. Fidelovým zástupcem se stal jeho bratr Gen. Raúl Castro Ruz.

Od roku 1975 se Kuba angažovala v Angolské občanské válce. Tuto aktivitu vysvětlili jako pomoc svým africkým kořenům. Během 15 let se v Angole vystřídalo na 377 000 kubánských vojáků a 56 000 funkcionářů. Podle oficiálních údajů v této válce padlo 2000 kubánských vojáků.¹³

Po roce 1989 musela Kuba čelit důsledkům rozpadu RVHP a SSSR. Došlo k velkému obratu v ekonomice, která byla dříve podporována Sovětským svazem, k nárůstu nezaměstnanosti, propadu HDP. Na rehabilitaci ekonomiky byly zavedeny různé reformy, orientace na státy Latinské Ameriky, Afriky a Asie, snaha o ekonomickou otevřenost a rozvoj cestovního ruchu.

V roce 1998 navštívil ostrov papež Jan Pavel II. Tato návštěva přispěla k zviditelnění církve v zemi, k uznání Vánoc jako státního svátku a k domluvě na určitém počtu procesí za rok. Dnes se uvádí, že podmínky pro působení církve na Kubě se opět zhoršily.

V roce 2006 prodělal vůdce Kuby Fidel Castro komplikovanou operaci a řízení státu na čas převzal jeho bratr Raúl. Tyto okolnosti vedly ke spekulacím, zda je Castro ještě živ a jaký je jeho skutečný stav. Občas jsou odvysílány záběry Fidela, které mají potvrdit jeho zlepšující se zdraví a kondici. 19. února 2008 Fidel Castro oznámil, že se již nebude ucházet o nejvyšší úřad a vůdcem Kuby se tedy stal jeho bratr Raúl Castro Ruz.

Měsíc po svém jmenování započal Raúl Castro realizovat slibované reformy. Byl uvolněn prodej potřeb pro zemědělce, prodej domácích elektrospotřebičů a mobilních telefonů. Vláda rovněž slíbila povolit pronájem půdy drobným soukromým zemědělským družstvům. Kubánci se také konečně mohou ubytovat v kubánských hotelích a pronajmout si v půjčovně auto. Tyto reformy jsou určitým krokem vpřed, otázkou však zůstává, kolik lidí si bude moci povolené produkty a služby dovolit, poněvadž jsou většinou poskytovány v devizové měně, ke které nemá přibližně 38% Kubánců žádný přístup.

3.5 Cestovní ruch

Kubánský cestovní ruch má poměrně dlouhou a zajímavou historii, která však byla za vlády Fidela Castra přibližně na 30 let přerušena a v tomto období se téměř nevyvíjela. I přes

¹³ SUCHA, Marian S. Setkání s Kubou. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 2008., s. 137.

nepopiratelný a významný příjem z cestovního ruchu nevidí kubánští vůdci turisty na svém území příliš rádi.

3.5.1 Vývoj cestovního ruchu

Počátky turismu na ostrově sahají až do konce 19. století, kdy si v sedmdesátých letech začala kubánská smetánka stavět na Varaderu své prázdninové vily. První hotel, jménem Hotel Varadero, zde byl postaven v roce 1915. Havana nebyla v rozvoji pozadu. Již v roce 1875 zde byl v neklasicistním slohu postaven první hotel Inglaterra, který se zde nachází dodnes.

Opravdový rozvoj CR nastal v třicátých letech 20. století. Blízkost a krásy Kuby objevili američtí průmyslníci, umělci a politici. Další výhodou, kterou ostrov zajišťoval se stal neomezený přísun alkoholu. V Americe v té době totiž vládla prohibice a mafie. Havanský hotel Nacional ve čtvrti Vedado, který byl postaven ve 30. letech, se stal centrem nejen mafiánských schůzek, ale i místem ubytování mnoha významných cizinců, kterými byli např. Marlon Brando, Winston Churchill, Frank Sinatra, Ernest Hemingway a Marlene Dietrich.

Po roce 1930 se stává pro zahraniční turisty významným letoviskem i Varadero. Většinu zdejší půdy vykoupil americký podnikatel a milionář Irénée Du Pont. Sám si zde postavil luxusní čtyřpatrovou vilu, která dnes slouží jako hotel Mansión Xanadu a minimuzeum. Další pozemky začal rozprodávat ostatním bohatým Američanům i Kubáncům. Domy zde vlastnil i známý chicagský mafián Al Capone či kubánský prezident Fulgencio Batista.

Cestovní ruch se rozvíjel velmi dobře a příjmy, které z něho plynuly se daly srovnat s příjmy z exportu cukru a tabáku. Před počátkem kubánské revoluce navštěvovalo Kubu ročně přibližně 350 000 cizinců nejen z USA, ale i z Evropy. Zmíněná revoluce, nástup Fidela Castra k moci i další události cestovní ruch ostrova téměř zcela zruinovaly. Zastavila se výstavba hotelů, zaměstnanci byli převedeni do jiného sektoru hospodářství, stagnovaly služby spojené s turismem.

Zlom ve vývoji nastal až po roce 1990, kdy došlo k rozpadu Sovětského svazu a tudíž i zrušení jeho finanční podpory pro Kubu. Stav ostrovního turismu té doby koresponduje pouze 327 000 cizinců, kteří na Kubu přicestovali, což je o 23 000 méně než před rokem 1959. V období ekonomické krize Fidel Castro uvítal možné příjmy z turistického ruchu, pozval do země zahraniční kapitál a turismus označil jako nutné zlo. Za určitých podmínek bylo umožněno zahraničním investorům stavět hotely, restaurace a rozvíjet služby. Kapacita

lůžek se zvedla z 13 357 v roce 1991 na 38 072 v roce 2000. Dnešní stav je přibližně 46 000 lůžek. Zvyšování kvality a kapacity ubytování a dalších služeb vedlo k velkému nárůstu počtu zahraničních turistů. V roce 1995 navštívilo Kubu 763 tisíc cizinců a už v roce 2004 přesáhl tento počet 2 miliony návštěvníků. Cizinci s sebou přinesli i očekávané příjmy do státní kasy.

V tomto období oblíbenost Kuby rostla a stala se destinací opětovně navštěvovanou obyvateli Kanady, Španělska, Francie, Itálie, Německa, Ruska, ale i Česka. Byla jednou z mála zemí, která nezaznamenala snížení cestovního ruchu po teroristických útocích z 11. září 2001. V roce 2005 obsadila osmé místo mezi nejoblíbenějšími destinacemi světa a i v dalších anketách se umísťovala na předních příčkách.

V roce 2006 poprvé Kuba zaznamenala snížený počet turistů oproti loňskému roku. Důvodem mohlo být zavedení byrokratických nařízení pro firmy i zaměstnance v cestovním ruchu. Zaměstnancům byl zakázán jakýkoliv mimopracovní styk s cizinci i braní spropitného či jakýchkoliv dávků. Tento fakt vedl ke zhoršení kvality služeb, na což turisté velmi rychle zareagovali. Mezi další negativní faktory se zařadil nevýhodný kurz CUC a nestabilní politická situace z důvodů nemoci Fidela Castra. Většina turistů se z Kuby vrátila do mexického Cancúnu, který vyniká lepší kvalitou služeb i vybavení a je s Dominikánskou republikou největším kubánským konkurentem.

Odborníci dnes upozorňují kubánskou vládu na nutnost podpory a investice do cestovního ruchu pro udržení konkurenceschopnosti. Kuba je stále považována za rozvojovou turistickou zemi a má se co učit od svých konkurentů. Velkým přínosem by bylo pro Kubu zrušení embarga ze strany USA, protože odhady v takovém případě předpokládají příliv přibližně 1,8 milionů amerických turistů. Kuba však na takový příliv návštěvníků není zatím připravena.

Tabulka č. 5: Vývoj počtu turistů a příjmů cestovního ruchu

Rok	Počet turistů (v mil.)	Příjmy (v mil. USD)
1997	1,17	1,515
1998	1,415	1,759
1999	1,602	1,901
...
2003	1,905	1,999
2004	2,048	2,237
2005	2,3	údaje nezveřejněny
2006	2,22	
2007	2,152	

Zdroj informací: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky.

3.5.2 Předpoklady CR na Kubě

Kuba plní většinu předpokladů turistického ráje. Z přírodních podmínek můžu zmínit slunečné tropické podnebí s průměrnou celoroční teplotou 25°C , bělostné, několik kilometrů dlouhé pláže, tyrkysové moře a bohatou faunu i flóru s velkým množstvím endemických druhů. Z kulturního hlediska je Kuba také velmi zajímavou lokalitou. Může se pochlubit bohatou historií, koloniální architekturou a devíti památkami na seznamu světového dědictví UNESCO¹⁴.

Dopravní dostupnost Kuby je dnes také na dobré úrovni. Do země létá přibližně 100 leteckých společností, zejména charterového charakteru. Hlavní pravidelná spojení jsou zajišťována společnostmi Air France, Iberia a Cubana. Mezinárodní kubánská letiště jsou v Havaně, Varaderu, Holguínu a Santiagu de Cuba. Dopravní síť přímo na ostrově nedosahuje hustoty ani kvality sítě evropské, ale přesto je spojení mezi velkými městy pohodlné díky vcelku kvalitní dálnici. Ze středoamerických zemí má Kuba nejhustší dopravní síť. Pro organizované skupiny zájezdů jsou zajištěny klimatizované autobusy. Individuální cestovatelé mají možnost využít dopravu místních obyvatel, která však zdaleka není tak kvalitní a spolehlivá. Další možnost cestování poskytuje železnice. Jen malá část je elektrifikovaná a převážné množství tratí se využívá pro dopravu cukrové třtiny. Asi 65% tratí je standardního rozchodu, zbytek jsou úzkokolejky. Z hlavního nádraží v Havaně odjíždí denně několik vlaků do celé země, avšak soupravy jsou pomalé, často zpožděné a nespolehlivé.

Materiálně-technická základna je díky politickým opatřením a uvolněním legislativy CR z roku 1990 také na dobré úrovni. Na ostrově lze nelézt spoustu hotelů, hotelových řetězců, stravovacích i ubytovacích zařízení. Původní tendence jejich neustále se zvyšující kvality nyní stagnuje a i výstavba nových hotelů nepokračuje tak extrémně jako v minulých letech.

Plnému rozvoji kubánského CR stojí v cestě zejména socialismus, který na ostrově panuje, restrikce vlády, mezinárodně řešené otázky dodržování lidských práv a embargo ze strany USA. Dobrý vliv nemá ani systém dvojí měny a pro české turisty zavedení vízové povinnosti z roku 2000.

¹⁴ Výpis památek UNESCO: Národní park Alejandro de Humboldt, Národní park Desembarco del Granma, Staré město Habana Vieja v Havaně, Trinidad, historické centrum města Cienfuegos a Camagüey, pevnost San Pedro de la Roca v Santiagu de Cuba, údolí Viñales, první kávovníkové plantáže na jihovýchodě Kuby.

3.5.3 Hlavní motivy CR na Kubě

Mezi hlavní motivy cestování na Kubu patří tradičně rekreace, sport a kultura. V posledních letech se však stále více rozvíjí i sexuální turistika, která je známá jako „jineterismo“.

Podle studie organizace ECPAT International¹⁵, která spolupracuje s dětským fondem UNICEF, se řada sexuálních turistů přesunula z dříve vyhledávaných asijských destinací právě na Kubu. Díky silící kritice laxního přístupu kubánské vlády k prostituci a upozorňování na nízký věk prostitutek učinila kubánská vláda koncem roku 2008 opatření vedoucí k odsunu prostitutek z ulic, nicméně ve skryté formě prostituce prosperuje dál.

3.5.4 SWOT analýza CR na Kubě

Silné stránky

- Výhodná geografická poloha, podnebí, exotičnost ostrova.
- Pestrá krajinná skladba.
- Dobrá letecká dopravní dostupnost, mezinárodní letiště.
- Nabídka zajímavých turistických atraktivit, kulturních i technických památek.
- Zajímavá, celosvětově známá historie 20. století.
- Celosvětově známé tradiční produkty (rum, doutníky).
- Rozmanitý přírodní potenciál na poměrně malém území.
- Různorodé složení obyvatelstva.

Slabé stránky

- Neorganizovanost a nedostatečná propagace místních zprostředkovatelů turistických služeb.
- Nedostatečné informační služby a systémy (neexistence propojené sítě turistických informačních center).
- Nedostatečná či žádná podpora cestovního ruchu ze strany státu a vlády.
- Stále nedostatečná vybavenost ubytovacích a stravovacích zařízení.
- Malý podíl zaměstnanosti v cestovním ruchu.
- Nedostatek kvalifikovaných pracovních sil

¹⁵ ECPAT International - End child prostitution, child pornography and trafficking of children for sexual purposes - konec dětské prostituci, dětské pornografii a obchodování s dětmi pro sexuální účely.

- Nedostatek financí pro údržbu památek.
- Omezené množství existujících turistických programů a tras.
- Omezené či téměř žádné možnosti podnikání.
- Nedostatečná kvalita silničních komunikací, převážně nižších tříd.
- Nespolehlivost dopravy, špatné dopravní značení.
- Téměř nulová mezinárodní propagace cestovního ruchu.
- Embargo USA, špatné mezinárodní vztahy.

Příležitosti

- Aktivita zahraničních investorů a další příliv financí do země.
- Změna postoje vlády k cestovnímu ruchu, zrušení nebo zmírnění legislativních překážek.
- Podpora malého a středního podnikání.
- Nabídka pracovních příležitostí.
- Rozvoj a udržování tradic.
- Propagace na internetu.
- Spolupráce s mezinárodními organizacemi cestovního ruchu.
- Přeměna a využívání sportovišť.
- Potenciál pro rozvoj golfu a jachtingu.

Hrozby

- Živelná pohroma, hurikány, tropické bouře.
- Ekologická katastrofa, znečištění vodstva, ovzduší.
- Narušení přirozeného přírodního prostředí nevhodnou zástavbou.
- Vandalismus, chátování.
- Existence nové nebo posílení pozice stávající konkurence.
- Zvýšení kriminality, zhoršení bezpečnostní situace.
- Mezinárodní konflikty.

Z uvedené analýzy vyplývá, že nejvýraznějším faktorem, který brzdí rozvoj cestovního ruchu je politická situace, mezinárodní vztahy a politické vedení. Stát se o cestovní ruch zajímá jen z hlediska příjmů, ale na podporu CR skoro žádné finance neposkytuje. Tím je téměř vyloučená vzájemná vazba mezi příjmy a náklady CR. Změna

myšlení a uvědomění si nutnosti podpory CR je pravděpodobně nejzákladnějším a nejdůležitějším krokem, který by měl být v rámci strategie rozvoje učiněn.

Dalším významným faktorem je povolení a příprava prostředí pro podnikání. Jde jak o přípravu a vymezení rozvojových míst a ploch, tak o vytváření společností využívajících propojené informační a komunikační technologie a o vytvoření regionálních plánů rozvoje.

Stát by se měl také zaměřit na propagaci a zatraktivnění svého přírodního potenciálu. Plnou měrou by měl využívat všech propagačních možností, hlavně internetu, což je velmi účinná a poměrně levná forma reklamy. Samozřejmostí je i rozvoj materiálně technické základny, zvyšování kvality života obyvatel, rozvoj infrastruktury, dopravní dostupnosti a obslužnosti.

Důležitou oblastí rozvoje je lidský potenciál. Zvyšování kvalifikace, vzdělání, odborných znalostí a počtu pracovníků v CR je nutností. Pracovník, se kterým se turista setkává může výrazně ovlivnit jeho budoucí rozhodnutí o opětovné návštěvě ostrova.

3.6 Vztahy ČR a Kuby

Mezi Kubou a ČSSR, později ČSR a ČR bylo uzavřeno přes 50 smluv různého charakteru a z různých oblastí vzájemných vztahů. Některé z těchto smluv jsou stále v platnosti a v současnosti Česká republika vyvíjí snahu o jejich revizi, či vypovězení. Přehled uzavřených smluv uvádím v příloze č. 1.

3.6.1 Ekonomické vztahy

10. prosince 1996 byla v Singapuru resortními ministry obou zemí podepsána Dohoda o obchodně-ekonomické spolupráci, která vstoupila v platnost v roce 1997. V souvislosti se vstupem ČR do Evropské unie zahájila naše země jednání o úpravě zmiňované smlouvy tak, aby vyhovovala unijním podmínkám.

Hlavními vývozními artikly ČR na Kubu jsou stroje a dopravní zařízení, průmyslové spotřební zboží, potraviny a kovové výrobky. Z Kuby se do ČR dováží převážně doutníky a tabákové výrobky, rum, vinný mošt, ovoce a ovocné šťávy.

Stav a vývoj vzájemného dovozu koresponduje tabulka a graf, které uvádím v příloze č. 2. Hlavní vlna spolupráce nastala v roce 1998, kdy se Kuba dostala na čtvrté místo ve

významu českých vývozů do Latinské Ameriky. Poté vývoj stagnovat až klesal a k obratu došlo v roce 2003. Od tohoto roku rostla obchodní bilance o více jak 30% ročně. Přispěl k tomu vývoz nových komodit jako např. lékařského nábytku a vývozy v oblasti energetiky. Od roku 2007 zaznamenal vývoz klesající tendenci, která trvá dodnes.

3.6.2 Ostatní vztahy

Česká republika se otevřeně připojuje k názorům podporujících demokratizaci Kuby, vytvoření otevřené tržní ekonomiky a kritice nedodržování základních lidských práv. V roce 2007 ČR neposkytla Kubě žádnou finanční rozvojovou pomoc.

Vzájemné kulturní vztahy jsou vázány politikou Kuby, proto jsou vcelku omezené možnosti prezentace české kultury na ostrově. Téměř jedinou aktivitou je vydávání informačního věstníku ve španělském jazyce českým zastupitelským úřadem.

Česká ambasáda se nachází v Havaně ve čtvrti Nuevo Vedado a nynějším velvyslancem je Ing. Vít Korselt. Jiné české instituce na Kubě neexistují. Československé kulturní středisko v Havaně a Kubánské kulturní středisko v Praze bylo v roce 1991 zrušeno kubánskou vládou, vypovězením vzájemné dohody o fungování těchto institucí.

V posledních letech se v ČR stále častěji upozorňuje na nedodržování základních lidských práv na Kubě a konají se různé akce na podporu kubánských politických vězňů. Jednou z posledních byla Akce cela, která se konala 18. března 2008 na pražském Náměstí republiky a pořádala ji organizace Člověk v tísni. Tuto akci podpořili i čeští herci, umělci a politici.

4. HLAVNÍ MĚSTO HAVANA

Město mnoha tváří, místo kde se zastavil čas i místo kde je vidět pokrok více než v jiných částech ostrova. Město nazývané perlou Karibiku, hvězdou i Paříží Antil. Město opravované i chátrající, veselé i smutné, barevné i černobílé.

4.1 Základní údaje

Havana, přesněji La Cristóbal de La Habana, byla založena 25. srpna 1515 Diégem Velázquezem de Cuéllar a je jedním z nejstarších koloniálních měst vybudovaných Evropany na americkém kontinentu. Hlavním městem ostrova se Havana stala v roce 1902 a tento titul převzala od Santiaga de Cuba. V současnosti je největším městem v karibské oblasti, je tvořena patnácti okresy, rozkládá se na území o rozloze 721,01 km² a žije zde přibližně 2,4 milionu obyvatel. Havana se nachází v severozápadní části ostrova, omývá ji Mexický záliv a v historii byla významným světovým přístavem. Všechny španělské lodě plující do svých kolonií se zastavovaly právě zde a tak daly základ rychlému rozvoji města i jeho bohatství. Skutečně největšího rozkvětu se Havana dočkala v 18. a 19. století. Z tohoto období pochází i většina koloniálních památek.

Obrázek č.2: Mapa Kuby a její největší města

Zdroj: Mapy Google

Roku 1982 byla nejstarší čtvrť města Stará Havana neboli Habana Vieja vyhlášena za součást kulturního dědictví lidstva a zapsána na seznam UNESCO. Díky tomuto zápisu podstupuje koloniální Havana již několik let kompletní rekonstrukci a snaží se zachovat si svůj unikátní charakter, který je typický úzkými ulicemi, vysokými barokními a klasicistními budovami, panskými sídly, paláci a arkádovými dvory.

4.2 Hlavní pamětihodnosti

Malecón

Široký bulvár vedoucí podél pobřeží v délce asi 8 km. První metry, osvětlený úsek osázený stromy, vedoucí od pevnosti Castillo de San Salvador de la Punta, nechala v roce 1901 vystavět americká intervenční armáda jako ochranu města před mořskými vlnami. Postupně se Malecón prodlužoval až dosáhl k Novému městu Vedado a dále ke čtvrti Miramar. V prodloužených částech už ale nenajdeme jedinou palmu a i to dává Malecónu jedinečnou atmosféru, tak odlišnou od evropské. Toto nábřeží se stalo centrem hlavně pro obyčejné Kubánce, kteří zde tráví svůj volný čas, sjednávají si zde milostné schůzky, loví ryby a lákají účastníky sexuální turistiky. Malecón lemují barokní, klasicistní, secesní, ale i moderní domy, z nichž většina je bohužel v dezolátním stavu.

Capitolio Nacional

Impozantní budova, která se nachází v blízkosti Parque Central a je kopií Kapitolu ve Washingtonu D.C. Byla postavena v letech 1929 až 1932 na příkaz diktátora Gerarda Machada y Moralese a je památkou na období, kdy byla Kuba v područí USA. Na stavbě se podílelo přes 5000 lidí a celkové náklady se vyšplhaly k 17-ti milionům dolarů. Dříve se zde nacházel Kubánský kongres, ale nyní zde sídlí Kubánská akademie věd a Národní vědecko-technická knihovna. Budova je mohutná, obložená mramorem a na jejích bronzových dveřích je malbami zachycena historie ostrova. Pro turisty je přístupné pouze první patro, v kterém se nachází galerie, sál věnovaný nejslavnějšímu kubánskému boxerovi Kidu Chocolatovi a obrovská socha Jupitera, která patří k největším sochám na světě.

V blízkosti Capitolia se nacházejí další významné budovy, které stojí za zmínku. Jednou z nich je neoklasicistní divadlo Teatro García Lorca s dvěma tisíci místy k sezení,

které je od roku 1838 sídlem baletního souboru a Národní Opery. Pozoruhodnou je i budova nejstaršího hotelu na Kubě Hotelu Inglaterra, který disponuje 83 pokoji.

Plaza de la Catedral

Náměstí, které je označováno jako nejkrásnější v Havaně a je jedním z nejvyhledávanějších. Jeho dominantu tvoří barokní katedrála Catedral de San Cristóbal s fasádou z lasturovaného mramoru. Katedrálu začali stavět v roce 1748 jezuité, kteří byli později vyhnáni a dílo dokončila v roce 1789 španělská koloniální vláda. Katedrálu po bocích zdobí dvě rozdílné věže se zvony, její hlavní oltář je vyroben z kararského mramoru a byl zhotoven v Římě v roce 1820. Na jeho freskách se podíleli italští umělci Bianchini a Peruvani. Do roku 1898 v ní byly uloženy ostatky Kryštofa Kolumba.

Proti katedrále stojí bývalý palác hrabat z Bayony, kde nyní sídlí Museo de Arte Colonial.

Complejo El Morro

Jde o pevnostní komplex, jehož starší částí je pevnost Castillo de los Tres Reyes del Morro. Pevnost byla vystavěna v roce 1589 a jejím hlavním projektantem byl italský mistr Batista Antonelli. Původně sloužila na obranu španělské flotily kotvící v přístavu a na obranu města před piráty, dnes je navštěvována hlavně díky ojedinělému pohledu na Havanu, který nabízí. Každý den probíhá na pevnosti střelba z kanónů, která v minulosti upozorňovala na uzavření přístavu a zákaz vplouvání jakýchkoliv lodí.

Na pevnost je možné dostat se silničním tunelem, který vede pod mořem. Tento tunel byl vystavěn v 50. letech a ve své době byl jedním z nejlépe uskutečněných a postavených tunelů na světě.

Museo de la Revolución

Nejrozsáhlejší z mnoha muzeí revoluce na Kubě. Nachází se v bývalém, architektonicky velmi honosném prezidentském paláci z roku 1920. Dokonale popisuje kubánskou revoluci vedenou Fidelem Castrem a Che Guevarou. Muzeum je rozsáhlé a jeho prohlídka zabere poměrně hodně času. Jsou zde k vidění revolucionářské zbraně, nádobí, oděvy potřísněné krví, ale také umělé figuríny revolucionářů bojujících v pohoří Sierra Maestra.

Plaza de la Revolución

Velmi rozlehlé náměstí, které si pro své projevy oblíbil Fidel Castro. Zde se konala jeho různá prohlášení a slavnostní veřejná shromáždění. Na náměstí se tyčí obrovská socha, která je zároveň pomníkem Josého Martího. Za sochou je 142 metrů vysoká budova ve tvaru pěticípé hvězdy, která je zároveň nejvyšším bodem Havany. Na protější straně náměstí se nachází budova ministerstva vnitra s kovovým vyobrazením Che Guevary, které bývá v noci osvětlené.

Havana nabízí další spoustu památek a zajímavostí, které se dají navštívit. Je zde velké množství muzeí, trhů s uměním a knihami, náměstí i restaurací. Hojně navštěvovanou restaurací je Floridita, která je kolébkou koktejlu Daiquirí a byla oblíbeným místem Ernesta Hemingwaye. Velkolepá je i nákupní zóna Calle Obispo, která protíná Staré město a nabízí spoustu kaváren, obchodů a restaurací.

4.3 Místní doprava v Havaně

Auta

Automobil se dá půjčit nejen v Havaně, ale v podstatě ve všech velkých městech v zemi. Je třeba mít mezinárodní řidičský průkaz, více než 21 let a dostatek peněz na kauci a pojištění. Samotné půjčování je také dosti vysoké, tankovat benzín do auta se smí jen na benzínkách určených půjčovnou a i tak se kvalita benzínu a následné technické problémy vozidla nedají zaručit. Přestože je na Kubě hustota dopravy celkově nízká, může styl jízdy a dopravního značení v Havaně připadat Evropanovi dost nepřehledný a chaotický.

Na Kubě jsou auta rozlišena podle barvy podkladu státní poznávací značky. Auta půjčoven, která jsou určena pro turisty mají podklad vínově červené barvy. Černý podklad mají diplomaté, modré auta podniků, státní auta, žlutý podklad je určen pro auta, která vlastní samotní Kubánci.

Autobusy

Jsou běžně označovány jako camellos a autobusy hromadné dopravy často jako velbloudi vypadají. Jde v podstatě o dlouhá monstra, která jsou napojena za kabinu nákladního auta se speciálně upraveným návěsem, viz. příloha č. 3. V autobusech se nachází

průvodčí, který prodává jízdenky. Těmito autobusy nejčastěji cestují Kubánci a proto je dobré mít k placení peso nacional. Technický stav autobusů je různý a proto jsou na denním pořádku různé poruchy a zpoždění.

Jako hromadná doprava Kubáncům slouží i různé korby nákladních aut, které mohou být zastřešené či nikoliv, sedí se buď na zemi, na kraji korby nebo na provizorních lavičkách.

Turisty jsou nejvíce využívány autobusy smluvně domluvené s hotelem nebo cestovní kanceláří. Nejčastěji jsou to autobusy společnosti Viazul, které jsou klimatizované a spolehlivé.

Taxi

Taxi služby jsou na Kubě poskytovány v různých formách. Jedná se buď o klasické taxi auto, bicitaxi nebo cocotaxi.

Klasické taxi provozují například společnosti Turistaxis, Habanataxi či Panataxis. Tyto taxíky mají taxametry, některé jsou i klimatizované a dají se objednat na celý den. Ceny jsou různé, je vždy lepší se informovat dopředu.

Bicitaxíky jsou obdobou rikši, která je připojena za jízdní kolo. Rychlost závisí hlavně na kondici „taxikáře“, ale zato mají klienti o zábavu postaráno. Někteří řidiči jsou velmi komunikativní a ochotní ukázat i něco z opravdového života, který bývá obyčejně turistům skryt. Cena za tento dopravní prostředek je ve většině případů přiměřená kvalitě.

Cocotaxi jsou obdobu bicitaxíků, ale hlavní hnací silou je u nich motor. Často připomínají tvarem pŕlvajícíka a díky žluté barvě jsou i dobře viditelné.

4.4 Možnosti dopravy do Havany

Jelikož je Kuba ostrovní stát, jsou způsoby dopravy do Havany z ostatních států velmi limitované. V úvahu připadá jen doprava letecká a lodní. První ze zmiňovaných je dnes již poměrně dobře zajištěna z různých míst světa, druhá se téměř nevyužívá.

Letecká doprava

20 kilometrů jižně od centra Havany se nachází mezinárodní letiště José Martí. Transfery do hotelů zajišťují autokary cestovních kanceláří nebo taxíky.

V následujících tabulkách uvádím některé lety ekonomickou třídou a jejich ceny, které zabezpečují spojení s Havanou. Ceny jsou aktuální k datu 1.4. 2009. Města odletu jsou vybírána podle dostupnosti z ČR.

Tabulka č. 6: Spojení Praha - Havana - Praha

Dopravce	Cena bez poplatků (v Kč)	Cena včetně poplatků (v Kč)
Air France	21 840	28 658
Martinair Holland	21 000	28 899
Iberia	21 400	29 954
Aeroflot	26 000	31 945

Tabulka č. 7: Spojení Vídeň - Havana - Vídeň

Dopravce	Cena bez poplatků (v Kč)	Cena včetně poplatků (v Kč)
Air France	21 556	31 180
Martinair Holland	21 912	29 883
Iberia	21 584	30 303

Tabulka č. 8: Spojení Mnichov - Havana - Mnichov

Dopravce	Cena bez poplatků (v Kč)	Cena včetně poplatků (v Kč)
Air France	20 132	27 016
Martinair Holland	16 434	24 399
Iberia	19 201	27 866

Zdroj: Letenky | Královna | letenky online

Lodní doprava

Tento způsob dopravy do Havany není příliš využíván. Častější jsou zájezdy kdy turista přiletí do Havany a po její prohlídce nasedne na menší plavidlo, to jej přepraví na velkou zaoceánskou loď, kterou pokračuje v dalším poznávání Karibiku.

4.5 SWOT analýza cestovního ruchu Havany

4.5.1 Silné stránky

- Historické, kulturní památky i jiné atraktivity.
- Havana Vieja na seznamu UNESCO.

- Havana jako fenomén Karibiku, exotičnost.
- Místa popularizovaná Ernestem Hemingwayem.
- Mezinárodní letiště, dobrá dopravní dostupnost, uspokojivý stav komunikací, pěší zóny.
- Existence hotelů, restaurací a dalších služeb spojených s CR.
- Výhodná poloha, blízkost pláží.
- Bohatý noční život.
- Přitažlivost pro zahraniční investory.
- Potenciál pro rozvoj CR.
- Adaptabilita a nízká cena pracovní síly.
- Kvalifikovaná lékařská péče, nemocnice.

4.5.2 Slabé stánky

- Chátrání památek a celého města.
- Nedostatečné finanční prostředky a podpora rozvoje CR.
- Nedostatečná flexibilita při změně trendů CR.
- Oborově nevzdělaní zaměstnanci poskytovatelů služeb.
- Kriminalita.
- Náročné úřední postupy pro nové investory, legislativní překážky.
- Slabá internetová prezentace a reklama poskytovatelů služeb.
- Nedostatečná a nekvalitní městská hromadná doprava.
- Neexistence nebo nedostatečná propagace turistických informačních center.
- Malé povědomí o existenci místních poskytovatelů služeb.
- Nedostatečná nabídka zařízení a aktivit pro trávení volného času (vybavená sportoviště atd.).
- Nedostatečné propojení s atraktivitami v nejbližším okolí města.

4.5.3 Příležitosti

- Spolupráce na rozvoji CR se světovými turistickými organizacemi, využití možnosti sponzoringu.

- Získávání finančních prostředků a podpor např. od WTO, UNESCO a dalších. Využití je k rekonstrukci a opravě památek, údržbě zeleně, čistoty a rozvoji komplexnosti služeb.
- Rozvoj informačních technologií, turistických center, propagace, tvorby map, informačních brožur, letáků. Tvorba jednotné image města, používání loga. Propagace a rozšiřování tradic, slavnostních akcí, karnevalů, lidového umění.
- Oslovení nových trhů.
- Výstavba multifunkčních sportovišť, využití tradice baseballu a boxu. Výstavba golfového centra v okolí Havany.
- Vytvoření mapy možných cyklotras, zřízení půjčovny kol.
- Širší využití prostor a vybavení vysoké školy, možnost pořádání kongresů.
- Rekvalifikace, zvyšování vzdělanosti pracovníků v CR.

4.5.4 Hrozby

- Chátrání památek, vandalismus.
- Ztráta konkurenceschopnosti.
- Zvýšení kriminality.
- Zhoršení hygienických podmínek, epidemie.
- Přírodní katastrofy.
- Ekonomická recese a ztráta účastníků CR z finančních důvodů.
- Nepoměr kvality poskytovaných služeb a jejich ceny.
- Negativní postoj vlády, legislativní překážky, špatné mezinárodní vztahy.

4.5.5 Strategie

Opatření 1: Vytvoření marketingové strategie pro rozvoj CR.

Pro posílení cestovního ruchu ve městě je potřeba vytvořit a naplánovat marketingovou strategii, která by určovala, podporovala, ale také kontrolovala vývoj města. Je třeba rozšiřovat povědomí o důležitosti cestovního ruchu a jeho možných finančních přínosech. Nejtěžším, ale nejdůležitějším krokem je vyjednání a potvrzení pozitivního postoje vlády k turismu, jednání o zákonech a povinnostech, které brzdí jeho rozvoj a otevřenost. Proces vyjednávání a změny postoje není otázkou několika dnů, ale spíše delšího časového období, a proto je třeba i s tímto faktem v marketingovém plánu počítat.

Opatření 2: Zvyšování kvalifikace a vzdělání pracovníků v CR.

Lidský potenciál je nezbytnou součástí cestovního ruchu a může ve velké míře ovlivnit názor, pocity a celkový dojem turisty. Je důležité klást důraz na odbornou kvalifikaci všech pracovníků v CR, jejich neustálé vzdělávání, seznamování s novinkami a inovacemi. Je třeba vytvořit možnosti zvyšování kvalifikace jako jsou rekvalifikační kurzy, večerní kurzy, zahraniční stáže, besedy s odborníky, pomoc odborníků přímo v praxi a další. Velmi efektivní je učení se od zahraničních kolegů, kteří mají dlouholeté zkušenosti s CR, mohou poradit jak postupovat, jakých chyb se vyvarovat a co zefektivnit.

Opatření 3: Podpora podnikání.

K zlepšení kvality služeb poskytovaných v CR může přispět podpora podnikání ze strany státu. Jde o podporu velkých mezinárodních společností, které na Kubě již působí, ale i o uvolnění možnosti podnikání pro Kubánce. V Havaně je spousta možností jak vylepšit či rozšířit stávající služby. V rámci existence nové konkurence může dojít k samovolnému zvyšování standartu a kvality služeb.

Výraznou podporou ze strany vlády by bylo uvolnění legislativních předpisů a nařízení, poskytnutí daňové výhody a menší povinnost odvádět část zisku státu.

Opatření 4: Tvorba nových atraktivit.

Výstavbou nových atraktivit, hlavně sportovišť by se velmi rozšířila nabídka trávení volného času pro turisty, obohatily by se i možnosti hotelových animačních programů. Sportoviště by měla také kladný vliv na rozvoj a způsob trávení volného času místního obyvatelstva. Zpočátku bych kladla důraz na rozvoj tradičních sportů jakými je box a baseball, jelikož s těmito sporty mají Kubánci dlouholeté zkušenosti i mezinárodní úspěchy a tudíž by byl zajištěn místní kvalifikovaný personál. V budoucnu by byl možný i rozvoj netradičních a adrenalinových sportů.

Opatření 5: Úplné veřejné zpřístupnění internetu

Omezený přístup na internet působí negativně nejen na turisty, ale i na místní obyvatelstvo. Je třeba brát internet jako zdroj informací a možného vzdělání. Fakt omezeného internetu působí negativně i na různé formy cestovního ruchu. Spousta turistů světa pomocí internetu kontroluje, i v době dovolené, své investice, akcie, chod firmy, obchodní a ekonomické události.

Opatření 6: Vytvoření sítě turistických center

Turistická centra vedená místními obyvateli, kteří jsou znalí tradic, svátků i okolí, poskytují nejlepší informace pro turisty. Propojení a spolupráce s ostatními centry vede k podpoře a zvýšení kvality cestovního ruchu a spokojenosti turistů. Turistické centrum také plní funkci propagace dané lokality, vytváří informační letáky a programy možného trávení volného času. V rámci centra může fungovat i půjčovna kol.

Cestovní ruch na Kubě má velký potenciál, ale jeho hlavním brzdícím elementem byla po dlouhou dobu vláda. Po nástupu Raúla Castra do prezidentského úřadu došlo k několika změnám, které mají návaznost i na cestovní ruch. Byl uvolněn prodej elektrospotřebičů, mobilních telefonů i počítačů. Kubánci nyní mohou využívat služeb autopůjčoven a mohou se ubytovat v kubánských hotelích, do kterých dříve měli přístup jen jako zaměstnanci. Každé povolení a uvolnění současného stavu je určitým krokem dopředu, otázkou však zůstává, kolik Kubánců bude mít finanční prostředky aby tyto možnosti využili.

Všeobecně se předpokládá, že uvolňování poměrů bude pokračovat. Na vládu také tlačí zahraniční společnosti, které do cestovního ruchu na Kubě investovali nemalé finanční prostředky a teď se nechtějí smířit s odlivem turistů. Tlačí na vládu, aby se cestovní ruch stal ekonomickou prioritou číslo jedna.

Dlouho očekávaným uvolněním, ke kterému by podle předpovědí mělo brzy dojít je zpřístupnění internetu. Spekuluje se i o zrušení přidělového systému a revalvací kubánského pesa.

5. ZÁVĚR

Cestovní ruch je označován za odvětví budoucnosti a nabízí velký potenciál pracovních příležitostí. Každá evropská země, včetně České republiky, si uvědomuje jeho možné přínosy a věnuje mu nemalou pozornost i finance. Díky určité tradici i zkušenostem, které jsme v této oblasti získali, hlavně v porevolučním období, může být pro Čecha zajímavé pozorovat vývoj na Kubě, který se snažím přiblížit. Jde o střet potřeby přílivu financí s negativním názorem na celkový přínos turismu.

Kuba je země, kterou lze z hlediska CR považovat za rozvojovou. Po dlouhém období, kdy byl CR ignorován, se začala kubánská vláda po roce 1990 orientovat i na tuto oblast ekonomiky. V dnešní době má už své první kroky za sebou a je tedy možné částečně cestovní ruch zhodnotit, určit priority a směr, kterým by měl jeho vývoj pokračovat.

Ve své práci se snažím popisem ukázat, že Kuba je země, která má co nabídnout a může se stát opětovně vyhledávanou destinací. Disponuje velkým a různorodým potenciálem předpokladů cestovního ruchu a za určitých okolností by se mohla stát hlavním zájmem investic hotelových a jiných řetězců.

Pomocí SWOT analýzy kubánského a hlavně havanského cestovního ruchu se snažím určit kroky, které by vedly k jeho efektivnímu rozvoji. Determinujícím faktorem pro vývoj je postoj vlády. V posledních letech byl CR považován hlavně za zdroj financí, které se však nevyužily k jeho rozvoji a tudíž začalo docházet ke ztrátě zájmu turistů o tuto destinaci. Z analýzy vyplývá, že je nutné vytvořit určitou strategii, která respektuje finanční zatížení, ale i přesto je účinná a splnitelná.

Kuba má před sebou ještě dlouhou cestu, aby se v kvalitě i šířce poskytovaných služeb vyrovnala svým konkurentům, ale i přesto je už nyní v něčem výjimečná. Nabízí neopakovatelnou atmosféru, která je lidmi hodnocena kladně i záporně, ale rozhodně se na ni nezapomíná.

Cílem této práce bylo přiblížit Kubu pro cestovatele a zamyslet se nad tendencemi a možným vývojem CR. Díky ucelení informací z různé literatury a podkladů jsem získala reálný základ k dosažení zmiňovaných cílů. Navržená opatření v rámci strategie SWOT analýzy jsou výčtem těch nejdůležitějších, která by mohla ovlivnit efektivní vývoj CR a tím by mohla vést i ke zlepšení podmínek života kubánského obyvatelstva.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

DROBNÁ, Daniela; MORÁVKOVÁ, Eva. Cestovní ruch pro střední školy a veřejnost. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2004. 205 s. ISBN 80-7168-901-7.

HOLEČEK, Milan a kol. Zeměpis cestovního ruchu : učebnice pro hotelové a jiné střední školy : příručka pro průvodce cestovního ruchu. 1. vyd. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 1999. 99 s. ISBN 80-86034-39-9.

HORNER, Susan; SWARBROOKE, John. Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času : [aplikovaný marketing služeb]. Praha : Grada, 2003. 486 s. ISBN 80-247-0202-9.

HRABICA, Zdeněk; STRÁNSKÝ, Ladislav. Kuba neznámá a objevovaná : (Co Kolumbus netušil?). 1. vyd. Třebíč : Akcent, 2004. 138 s. ISBN 80-7268-293-8.

KUNEŠOVÁ, Eva; NEDVĚDOVÁ, Alena. Technika cestovního ruchu. 1. vyd. Praha : Grada, 1992. 206 s. ISBN 80-85623-32-3.

PÁSKOVÁ, Martina; ZELENKA, Josef. Cestovní ruch – výkladový slovník. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 448s

PETRŮ, Zdenka. Základy ekonomiky cestovního ruchu. 2., upravené vyd. Praha : Idea servis, 2007. 124 s. ISBN 978-80-85970-55-5.

SUCHA, Marian S. Setkání s Kubou. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 2008. 154 s. ISBN 978-80-204-1469-4.

ŠÁRA, Pavel; KOŠNÁŘ, Marek. Lexikon zemí světa. 2. vyd. Praha : Kartografie, 2002. 216, 168 s. ISBN 80-7011-698-6.

Elektronické zdroje

BOHATOVÁ, Monika. Euroskop.cz : Aktuality [online]. 1998 , 3. 3. 2008 [cit. 2009-02-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/8689/clanek/nejpobularnejši-turistickou-destinaci-na-svete-je-francie/>>.

Cuba weather.org : Cuba average temperature [online]. 2001 , 12. 10. 2006 [cit. 2009-02-13]. Dostupný z WWW: <http://www.cubaweather.org/cuba_temperatures.php>.

Kuba : Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. 2001 , 15. 3 .2009 [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kuba>>.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky : Encyklopedie států a území světa [online]. 1996 , 17. 2. 2009 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://old.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={0D020045-E1E4-4F50-BBC5-D54A9510EFCA}#4.3>>.

Mapy Google [online]. 2000, 14. 2. 2009 [cit. 2009-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://maps.google.cz/>>.

Letenky | Královna | letenky online [online]. 2003 , 1. 4. 2009 [cit. 2009-04-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.kralovna.cz/?node=763>>.

SEZNAM ZKRATEK

CR – cestovní ruch

CUC – konvertibilní kubánské peso

CUP – národní kubánské peso

ČR – Česká republika

ČSR – Československá republika

ČSSR – Československá socialistická republika

HDP – hrubý domácí produkt

MTZ – materiálně technická základna

RVHP – Rada vzájemné hospodářské pomoci

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

USA – United States of America, Spojené státy americké

USD – americký dolar

WTO – World Tourism Organization, Světová organizace cestovního ruchu

Prohlašuji, že

- byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo,
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3),
- souhlasím s tím, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že údaje o bakalářské práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé bakalářské práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO,
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona,
- bylo sjednáno, že užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Uherském Hradišti dne

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

.....

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Přehled dohod mezi Kubou a ČR.

Příloha č. 2 – Vybrané ekonomické údaje

Příloha č. 3 – Obrazová příloha